

κρώσιμος ἀκολουθία ἐνταῦθα ἀνέμενεν ἡ βασίλισσα μετὰ τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς. Μετὰ τὸ τέλος τῆς ἀκολουθίας ἀπῆλθον οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δούλων.

Ἀπαντες οἱ ἐν τοῖς ὁδοῖς Σταδίου, Αἰόλου καὶ Ἑρμοῦ ἐξῶσται καὶ αἱ θύραι τῶν καταστημάτων ἦσαν κεκαλυμμένοι διὰ μελανῶν ὑφασμάτων, ἐκυμάτιζον δὲ ἐπὶ τῶν ἐξῶστων μέλαιναι σημαῖαι.

Τὰ παράθυρα καὶ οἱ ἐξῶσται τῶν ἐν ταῖς ὁδοῖς ταύταις οἰκιῶν ἦσαν πλήρεις μελανειμονουσῶν κυριῶν· ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων ἦτο δυσχερὲς νὰ διέλθῃ τις ἕνεκα τῆς συρροῆς τοῦ πλήθους.

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω τάξιν ὠδηγήθη ὁ νεκρὸς εἰς τὸ ἀνεκροταφεῖον, ἐνθα κατετέθη πρὸ τοῦ μνημείου τοῦ Τοσίτσα, ἐξ οὗ ἀπήγγειλαν τοὺς κατωτέρω δημοσιευμένους ἐπικηδεῖους λόγους ὁ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς κ. Θ. Δηλιγιάννης, ὁ βουλευτὴς Μέσσης κ. Ζωχιὸς καὶ ὁ ἀντιπρόεδρος κ. Ἑρμ. Κόκκινος, μεθ' ὃ ὁ ψαριανὸς Βρατσάνος κατέβηκεν ἐπὶ τοῦ νεκροῦ στέφανον ἀπαγγέλλων τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ.

Σ' τῶν Ψαρρῶν τὴν ὀλόμαυρη ράχη κ.λ.π.

Μετὰ τοῦτον ὁ ἐκ Πειραιῶς φοιτητὴς κ. Σωτηρόπουλος ἀπήγγειλεν ἐλεγείον, εἶτα δὲ κατετέθη εἰς τὸν τάφον ὁ ἐνδοξὸς ἥρως ἀντιναύαρχος καὶ πρωθυπουργὸς Κ. Κανάρης.

ΘΕΟΔΩΡΟΥ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗ

ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἐν δόξῳ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΝΑΡΗ

προέδρου τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ὑπουργοῦ ἐπὶ τῶν ναυτικῶν, ἀντιναύαρχου καὶ μεγαλοσταύρου

Ἀπαγγελλεῖς ἐν τῷ Α' νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1877

Ἡ περικόσμητος αὕτη μητρόπολις ἀπόλλυσι σήμερον ἐν τῶν στολιζόντων αὐτὴν βαρυτίμων κοσμημάτων.

Ὁ Κανάρης ἦν ἀληθῶς κόσμημα αὐτῆς περικαλλῆς, δι' οὗ εἶχε προικίσει τὰς Ἀθήνας ἡ γενεὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὡς ἐπροίκισαν αὐτὰς αἱ γενεαὶ τῶν ἡμετέρων προγόνων δι' ἄλλων πολυτίμων κοσμημάτων, διὰ τῶν περιωθέντων μνημείων εἴτε τῆς ἐξαισίας τέχνης εἴτε τοῦ ἐξόχου πατριωτισμοῦ των.

Οἱ πανταχόθεν συρρέοντες ἐκάστοτε πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς μητροπόλεως ταύτης παντὸς ἔθνους ἀλλοδαποὶ, ἐξίστανται πρὸ τοῦ Παρθενῶνος καὶ πρὸ τοῦ Ἑρεχθείου, θαυμάζοντες ἐν αὐτοῖς τὴν μεγαλοφυΐαν, τὸ κάλλος, τὴν τελειότητα. Ἐκεῖθεν ὅμως μετέβαινον εἰς ἐξοχικόν τινα παρὰ τὴν Κυψέλην οἰκίσκον, ἐνθα ἀνεύρισκον πολὺν γέροντα, πρὸ τοῦ ὁποῦ ἐξίσταντο ὡσαύτως, θαυμάζοντες τὰ περιφανῆ κατορθώματα, τὰ ὅποια μόνος ὁ τέλειος πατριωτισμὸς καὶ ἡ διαρκὴς ἀνύψωσις τοῦ πνεύματος δύνανται ν' ἀπεργασθῶσι. Καὶ ἐκεῖθεν αὖθις μετέβαινον εἰς τὸν Μαρχιδῶνα ἢ τὴν Σαλαμίνα, ἵνα εὐλαβῶς ἀναμνησθῶσι τῆς ἀφθίτου δόξης, δι' ἧς περιεβλήθησαν οἱ τόποι ἐκεῖνοι.

Ὁ Κανάρης δὲν ἦτο ἀπλῶς ἡρώϊκός κατορθώματος ἐργάτης, δὲν ἦτο ἥρως λαμπρύνας διὰ τῆς ἀνδρείας του τὸ ὄνομα μάχης τινος. Ὁ βίος αὐτοῦ ἄπας ὑπῆρξε διαρκὴς καὶ ἀδιάλειπτος ἡρώϊσμός, ἕκαστον δὲ τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ δύνανται ν' ἀποτελέσῃ τὴν ὑπόθεσιν τελείου ἐπικού ποιήματος.

Ἄν τῶν πυρπολικῶν τοῦ μεγάλου ἀγῶνος ἡ ἐφεύρεσις ἀποδίδηται εἰς τοὺς τολμηροὺς ναυτίλους τῶν Ψαρρῶν, ἡ

περὶ τῶν πυρπολικῶν ὁμῶς φήμη ὀφείλεται εἰς τὸν ἐνδοξον τοῦτον ἄνδρα, διότι οὗτος ὑπὲρ πάντα ἄλλον κατέστησεν ἐνεργὸν τὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους πολύτιμον χρησιμότητά των, παρσκευάσας αὐτὰ συνοδὸν νικηφόρον τῶν ἐλληνικῶν στόλων τοῦ ἀγῶνος. «Τὰ μπουρλότα μας εἶναι τὸ μεγαλείτερον ἄρμα μας κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. . . Ὅθεν ὅσον περισσότερα μᾶς στείλετε, τόσον περισσότερας νίκας ἐλπίζομεν νὰ κᾶμωμεν», ἔγραφεν ὁ ἀείμνηστος ἀντιναύαρχος Σαχτούρης.

Αἱ φλόγες τῆς καταγεφυμένης Χίου ἐξέπεμπον τὴν λάμψιν τῶν μέχρι τῶν βράχων τῶν Ψαρρῶν, καὶ αἱ οἰμωγαὶ τῶν ἀπολλυμένων κατοίκων τῆς πολυκλαύστου νήσου ἀντήχησαν εἰς τὰ ὦτα τῶν συμπολιτῶν τοῦ Κανάρη. Ὁ ἐνδοξὸς ναύτης, πρόθυμος τιμωρὸς τοῦ ἀποπροπαίου ἐκείνου δράματος, ἐπιλαβόμενος τῆς πρώτης εὐκαιρίας, κατέπλευσε μετὰ τριᾶκοντα καὶ δύο μόνων ἐθελοντῶν ἀπὸ τῶν Ψαρρῶν ἐπὶ τὴν Χίον, καὶ ἐν τῷ λιμένι αὐτῆς ἐν βραχυτάτῳ χρόνῳ δισχίλους κατέκαυσεν ὀθωμανοὺς, αὐτῇ χειρὶ ἀνάψας τὴν θρυαλλίδα, τὴν μεταδοῦσαν τὸ πῦρ εἰς τὴν κατακαῖσαν ὑπονauαρχίδα. Καὶ μετ' οὐ πολὺ ὀκτακοσίους ἄλλους ἐξαπέστειλεν εἰς τὸν Ἀδὴν παρὰ τὴν Τένεδον, αὐτὸς πυρπολήσας τὸ ἐχθρικὸν δίκροτον τοῦ ἀντιναύαρχου. Καὶ ὅταν ἄλλη συμφορὰ, ἡ καταστροφὴ τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος, ἐπῆλθε πιέζουσα τὰ εὐρέα στήθη του καὶ κατέλαβε τὴν ψυχὴν του ὁ πόθος νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ὕβριν καὶ τὸ πάθημα τῶν Ψαρρῶν, οὗτος ὁ ἐνδοξὸς ναύτης διανοήθη τὸ παρατολμότερον τῶν τολμημάτων, πειραθῆς νὰ καύσῃ αὐτὸς αὐταῖς χερσὶ τοὺς δύο συνηνωμένους ἐχθρικοὺς στόλους ἐν αὐτῷ τῷ λιμένι τῆς Ἀλεξανδρείας ναυλοχοῦντας.

Πιστῶς περιέγραψε τὸν Κανάρην ὁ κριτικὸς ἱστορικὸς καὶ διακεκριμένος ναύαρχος Γάλλος, γράψας περὶ αὐτοῦ ὅτι ἦτο «ἥρως ἐπιτήδειος νὰ συγκινήσῃ τὰς καρδίας τῶν ποιητῶν, καὶ ναύτης τὸν ὅποιον οἱ ναῦται παντὸς τοῦ κόσμου δὲν θέλουσι παύσει ἀποθαυμάζοντες.» Καὶ ἀληθῶς τὰ κατορθώματα τοῦ ἐνδόξου ναύαρχου ἐξύμνησαν μεγάλοι μεγάλων ἐθνῶν ποιηταί, καὶ μετὰ θαυμασμοῦ ἀφηγήθησαν ἔγκριτοι τῆς παγκοσμίου ἱστορίας ἐτασταὶ καὶ συγγραφεῖς· τὴν δὲ δόξαν αὐτοῦ ἀνέγραψαν καὶ ἀνωμολόγησαν πάντες οἱ σύγχρονοι, εἰς τοὺς ἐπιόντας παρασχόντες αὐτὸν παράδειγμα ἔκτακτον ἀπομιμήτως.

Τῆς ἐλληνικῆς ταύτης δόξης ἐσώζετο ἐν ἐκείνῳ τῷ ἐξοχικῷ οἰκίσκῳ γεματὸν μνημεῖον, αὐτὸς οὗτος ὁ Κανάρης.

Ὁ ἀμείλικτος χρόνος, ὅστις ἐφείσθη τῶν σωζομένων μνημείων τῆς ἀρχαίας εὐκλείας, εἶχε φεισθῆ μέχρι τοῦδε καὶ τοῦ μνημείου τούτου τῆς δόξης τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Καὶ ὡς μεθ' ὑπερηφανείας ἐπεδείκνυνεν τὰ ἔργα τοῦ Φειδίου καὶ τοῦ Ζεύξιδος καὶ τοὺς τόπους τῶν θοιχμῶν τοῦ Μιλτιάδου καὶ τοῦ Θεμιστοκλέους, ἀπογόνους ἐκείνων ἡμᾶς προσγομίζοντες, οὕτω σεμνυνόμενοι προσεβλέπομεν τὸν Κανάρην, ἐπιδεικνύντες τοῖς ἄλλοις πῖνος ἄνδρός συμπολίται τυγχάνομεν.

Ἐπῆλθεν ὅμως ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὸ λείψανον τοῦτο τῆς εὐκλείας τῶν νεωτέρων χρόνων ἐπέπρωτο νὰ καταπέσῃ. Καὶ ἰδοὺ κεῖται καταβλήθην ὑπὸ τοῦ χρόνου, ὡς ὑπὸ Λαίλαπος καταβλήθη, καὶ αὐρωθεῖσα κατὰκειται ἐκεῖ ὕψικμος στήλη ἐκ τῶν περιωθεισῶν τοῦ ἀρχαίου ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός. Οἱ θαυμαστικαὶ τῆς ἐλληνικῆς εὐκλείας δὲν θέλουσιν ἀνευρίσκει πλέον μετὰ τῶν σωζομένων μνημείων αὐτῆς καὶ τὸ λείψανον τοῦτο τῆς δόξης τῆς πατρίδος ἡμῶν. Ἀφ' οὗ ὅμως ἐπισκεφθῶσι τὰ περισσώζοντα ἔργα τῶν ἡμετέρων προγόνων, θέλουσιν ἔρχεσθαι ἐπὶ τὴν παρλίσειον ταύτην δεῖράδα, καὶ θέλουσιν ἐπ' αὐτῆς ἀναζητεῖν.

τόν λίθον ὅστις θέλει καλύπτει τὸν νεκρὸν τοῦ ἐνδόξου ναυάρχου.

Πενθήσατε, φίλοι Ἀθηναῖοι, ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ περικαλλοῦς τούτου κοσμήματος τῆς ὑμετέρας πόλεως. Καὶ ὑμεῖς, οἱ ἄλλοι συμπολῖται, πενήσατε ἐπὶ τῇ στερήσει μεγάλου πολίτου τῆς πατρίδος.

Ὁ Κανάρης δὲν ἦτο μέγας μόνον, ὅταν ὡς ἄλλος Αἴας περικαλύπτων διὰ τῆς ἀσπίδος τοῦ τὸν νεκρὸν τοῦ Πατρόκλου καὶ ἀπώθων ἀπ' αὐτοῦ τοὺς ἐρχομένους νὰ ἀρπάσωσι τὸν νεκρὸν Τρῶας, περιεκάλυπτε διὰ τοῦ πυρπολικοῦ τοῦ τὰς παρὰ τὸν Κολωνὸν τῆς Σάμου ἀκτῆς, καὶ, πυρπολῶν τὴν Τουρκικὴν φρεγάταν, ἀπώθει τὰ ἐπερχόμενα νὰ καταστρέψωσι τὴν ζώσαν Σάμον ἐχθρικὰ στίφη· δὲν ἦτο μέγας μόνον, ὅταν τὴν παραμονὴν τῆς ἐπετηρίδος τῆς καταστροφῆς τῆς ἰδίας αὐτοῦ πατρίδος ἀπέπλεε τῶν ἐλληνικῶν ἀκτῶν καὶ κατέπλεε ἐν αὐτῇ τῷ λιμένι τῆς πρωτεύουσας τῆς Αἰγύπτου, ὑπ' αὐτὰ τὰ ἀνάκτορα τοῦ Τοπάρχου τῆς χώρας, ἐπιχειρῶν τὸ καταπλῆξαι καὶ τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μεταγενεστέρους τοιμηρὸν ἐπιχειρήμα· δὲν ἦτο μέγας μόνον ἐν Φώκαις, ἢ ἐν Κρήτῃ, οὐδὲ πρὸς τοὺς ἐν Μεσολογγίῳ πολεμουμένους καταπλέων, ἢ παρὰ τὸν Μπαμπῆν παρατασσόμενος· ἀλλ' εἶχε τὴν δύναμιν νὰ γίγνηται πάντοτε μέγας, ὅσκις αἱ ἀνάγκαι τῆς πατρίδος ἀπῆλθον τοῦτο παρ' αὐτοῦ.

Τοῦ συνήθους ἀνδρὸς κατακυριεύει ἡ περὶ ἑαυτοῦ καὶ περὶ τῶν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως τυγχανόντων μέριμνα καὶ φροντίς, ἥτις δρᾷ ἀμέσως ἐπὶ τῶν σκέψεων καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων αὐτοῦ, ἀγωνιζομένη ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ διευθύνῃ αὐτάς. Ἀλλ' ὁ Κανάρης ἐκείνητο ἀκατάβλητον θέλησιν, δι' ἧς, νικῶν τὴν ἀνθρωπίνην ταύτην ἀσθένειαν, κατῴρθου νὰ ὑψόνῃ ἑαυτὸν ἐν τῇ ἐθνικῇ ἀνάγκῃ ὑπεράνω τούτων μεριμνῶν. Τοιαύτη ἀνύψωσις τοῦ πνεύματος κατέστησεν αὐτὸν ἐργάτην ἐκάστου τῶν μεγάλων κατορθωμάτων, τὰ ὅποια συνετέλεσε κατὰ τὸν πολυκλειτὸν ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους ἀγῶνα· τοιαύτη διέκρινεν αὐτὸν καὶ κατὰ τὸν ἐπόμενον ἐκείνῳ, τὸν πρὸς ἀποκατάστασιν τοῦ ἐλευθερωθέντος τμήματος τῆς ἐλληνικῆς γῆς. Ὡς πρῶτος ἐφάνη κατὰ τὴν ὑπακοὴν καὶ κατὰ τὴν δεξιότητα, κατὰ τὴν τόλμην καὶ κατὰ τὴν ἀνδρίαν, διαρκούντος τοῦ μεγάλου ἐκείνου δρχήματος, οὕτω δὲν ἔπαυσε πρῶτος ἀναδεικνύμενος καὶ κατὰ πάσας τὰς ἀνωμάλους περιστάσεις καὶ τὰς ἐπανειλημμένας περιπετείας, δι' ὧν τὸ κράτος διήλθε κατὰ τὰς τέσσαρας καὶ ἡμίσειαν δεκάετηρίδας, αἵτινες μετὰ τὸ τέρμα τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀγῶνος συμπληροῦνται ἤδη.

Καὶ ἐν τῇ κυβερνήσει ἐκτελῶν, ὅσκις ἐπ' αὐτὴν ἐκαλεῖτο, καὶ ἐν τοῖς συνεδρίοις συσχεπτόμενος, ἡμνημόνει τῶν ἰδίων, ἀγωνιζόμενος νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν κοινῶν. Καὶ ὅταν δ' ἀπώλεσε τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ βελτίωσις τῶν πραγμάτων ἦτο πλέον δυνατὴ, πρῶτος ἐδείχθη κατὰ τὸ φρόνημα καὶ κατὰ τὴν ἐπιμονήν, λησμονῶν ἑαυτοῦ καὶ τῶν ἑαυτοῦ, καὶ ἀποδυθεὶς εἰς τὸ ἀκροσφαλεῖς ἔργον τῆς πρὸ δέκα καὶ πέντε ἐτῶν συντελεσθείσης πολιτικῆς μεταβολῆς.

Ἡ ἀνωμαλία τῶν καιρῶν δὲν ἡλάττονε τὸ θάρρος τοῦ γηραιοῦ μαχητοῦ. Εἶδον αὐτὸν τότε πεποιοῦντα ἐπὶ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀμνηστίας, θερμαινόμενον ὑπὸ ἀνδρικῆς τόλμης, ὅταν ἐπέβαλε ταύτην ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς νομίμου τάξεως, καὶ ἀγωνιζόμενον ὡς νεκρὸν ναυδάτην ὅπως κατορθώσῃ τὴν εἰς τὸν λιμένα προσόρμισιν τοῦ ἀσθενοῦς ἀκατίου, τὸ ὅποιον ἡ ἀμετάπτωτος θέλησίς του εἶχε παρασκευάσει νὰ ἀναχθῇ εἰς τὸν παρακεκινδυνευμένον πλοῦν.

Ἡ πάροδος τῶν ἀνωμαλιῶν ἐπόμενον ἦτο νὰ μὴ ἐπιβῇ πλέον τὴν ἐπὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων παραμονὴν τοῦ μεγάλου πολίτου. Ἀπῆλθεν αὐτὸν πρὸ δωδεκαετίας ἀποχωρήσας εἰς τὸν ἐξοχικὸν οἰκίσκον του, βιῶν λιτῶς κατὰ τὸν εἰθισμένον αὐτῷ τρόπον, μελόμενος ὅμως καὶ ἐκεῖθεν περὶ τῶν πραγμάτων τῆς πατρίδος. Καὶ εἶχε μὲν τὴν δύναμιν νὰ ἦναι καὶ τότε μέγας, ἐπιβαλὼν εἰς ἑαυτὸν τελείαν μετὰστασιν ἀπὸ τοῦ δρῶντος ἐπὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον, καὶ ἀπὸ τοῦ θορύβου καὶ τοῦ ταράχου τῆς ἐπιμελείας τῶν ποινῶν ἐπὶ τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν τοῦ ἀγρότου, καὶ πειθόμενος νὰ ζητῇ τὴν εὐφροσύνην ἐν ταῖς ἀναμνήσεσι τοῦ παρελθόντος. Ἐνίοτε ὅμως τὸ πνεῦμα του, ἐγειρόμενον ἐκ τῶν συμβαινόντων ἐν ἡμῖν καὶ περὶ ἡμῶν, ἐτύρβαζε περὶ τοῦ ἐνεστῶτος καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος, καὶ ἐτάρασσε τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν τῆς ψυχῆς του. Κατὰ τοιαύτην τινὰ στιγμὴν εἶδον αὐτὸν ἐν τῇ κατοικίᾳ του ἐκεῖνη πρὸ ἔτους καὶ πλέον, οἱ δὲ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην σπινθήροβολήσαντες ὀφθαλμοὶ του μοι εἰδείξαν ὅτι ἡ καρδία του ἠδύνατο ἀκόμη νὰ κινηθῇ πάλλυσσα ὑπὲρ τῆς πατρίδος.

Πρὸ ἑκατὸν περίπου ἡμερῶν συνετελέσθη ἐν τῷ ἐξοχικῷ ἐκεῖνῳ οἰκίσκῳ ἀσύνηθες ἐν τῷ συνήθει βίῳ τῶν ἐθνῶν συμβεβηκός. Εἶδεν ὁ ἐνδοξὸς ναύαρχος προσελθόντας ἐκεῖσε διακεκριμένους πολίτας, διχοστατοῦντας τὸ πρῖν, ὁμονοοῦντας δὲ τότε καὶ προβάλλοντας αὐτῷ νὰ προστῇ αὐτῇ τῆς κυβερνήσεως τῆς πατρίδος. Ἐκτακτοὶ βεβαίως περιστάσεις καὶ ἀνάγκη ἐθνικὴ ἐπικειμένη ὑπηγόρευσαν τὸ ἐκτακτον τοῦτο συμβεβηκός· διὰ τοῦτο ὁ ἀγρότης τῆς Κυψέλης, καὶ τοι κεκυφὼς ὑπὸ τὸ ἄχθος τῆς ἡλικίας, δὲν ὠκνήσας νὰ δεχθῇ τὴν γενομένην αὐτῷ κλήσιν· ἐπανελθὼν δ' αὐθις μετὰ δωδεκαετίαν ἐπὶ τὸν δημόσιον βίον, ἐγένετο ὁ πρόεδρος τῆς ὑφεστάσης ἑκτοτε κυβερνήσεως. Βεβαίως ἡσθάνθη παλμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ λύπην ἐν τῇ ψυχῇ, διότι δὲν εἶχε πλέον ἢν πρὸ πεντηκονταετηρίδος ἦγεν ἡλικίαν· ἀλλ' ὡς οἱ καλοῦντες ἐξετέλουν γνώμην, τὴν ὅποιαν καὶ ἐν τῷ κράτει καὶ ἐν τῷ ἔθνει πάντες ἀνωμολόγουν ὡς ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ἐπιβαλλομένην, οὕτω καὶ ὁ ἐνδοξὸς ναύαρχος ὑπέτασσε τὸ ἴδιον γῆρας καὶ αὐτὴν τὴν δόξαν του εἰς τῆς ἀνάγκης ταύτης τὴν ὑπαγόρευσιν.

Ὅταν φθινοπορινὰ νέφη μακρὰν συμπυκνούμενα προαγγέλλωσιν ὑετοὺς καὶ χαλάζας, οἱ ὁδοιπόροι σπεύδουσι ζητοῦντες ἄσυλον ὑπὸ τοὺς πυκνοὺς κλώνους γηραιῶν δρυῶν. Πρὸς γηραιὴν ἀλλὰ παχύκλονον καὶ καλλίκομον δρὺν ἠδύνατο νὰ παραβληθῇ ὁ ἀγρότης τῆς Κυψέλης, ὑπὸ τὸ μεγαλεῖον τοῦ ὁποίου πεποιοῦντος ἠδύνατο νὰ προσφύγῃ οἱ ὑπὸ τῶν φθινοπορινῶν ὑετῶν ἀπειλούμενοι συμπολῖται του. Ὑπὸ τὸν Κανάρην οὐδεὶς ὠκνεῖ νὰ πράξῃ τὸ καθήκον, καὶ ὑπὸ τὴν δόξαν αὐτοῦ πάντες ἐθεώρουν πιθανὴν τὴν συνάθροισιν πασῶν τῶν δυνάμεων τοῦ ἔθνους.

Ἀλλὰ κατὰ τὴν ὥραν ταύτην τῶν προσπαθειῶν καὶ τῶν ἐλπίδων ὁ θάνατος ἀρπάζει ἀπ' ἡμῶν τὴν πολυτίμητον ταύτην ὑπαρξίν, καὶ σήμερον αὐθις ταράσσει τὰ πνεύματα τῶν πολλῶν ἡ ἀμνηστία, ἀπ' ἧς χθὲς μόλις εἶχον ἐξέλθει. Ἀλλ' ἂς ἐλπίζωμεν ὅτι ὁ ἐνδοξὸς οὗτος ἀνὴρ καὶ νεκρὸς θέλει μᾶς βοηθήσει. Ἡ Ἑλλὰς θέλει εὐρεῖ ἐν τῷ βίῳ αὐτοῦ παραδείγματα, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη θέλει ἀποδιώξῃ ἀπὸ τῶν πνευμάτων τῶν πολλῶν τὴν ἐν αὐτοῖς κρατοῦσαν ἀμνηστίαν. Ἄν ὁ Κανάρης δὲν ἦναι ἡ Ἑλλὰς, ὁ πατριωτισμὸς τῶν πολιτῶν αὐτῆς εἶναι σταθερὰ ἐλπίς, πρὸς τὴν ὅποιαν πεποιοῦντος ἂς προσβλέπωμεν.

Πρὸ τοῦ νεκροῦ τοῦ ἐνδόξου τούτου καὶ μεγάλου πολίτου, ἂς κλίνωμεν, φίλοι συμπολῖται, γόνυ πρὸς τὸν

ψιστον, καὶ ἄς ἐπικαλεσώμεθα τὴν μακροθυμίαν καὶ τὴν ἐπιείκειάν του ὑπὲρ τοῦ περιουσίου τούτου ἔθνους.

ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΖΩΧΙΟΥ ΛΟΓΟΣ

εἰς τὸν νεκρὸν τοῦ **K. KANAPH**

ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὸ λέγειν τῆς ιστορίας, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς ταύτης γῆς Ἑλληνικῶν ὁ μέγας Περικλῆς ἀνέβη τὸ βῆμα, ὅτε ἐπεχείρησε νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν ἐπιτάφιον τῶν ἐν ἐμφυλίῳ πολέμῳ πεσόντων Ἀθηναίων· διότι δύσκολον εἶναι τὸ μετρίως εἰπεῖν, ἥτοι τὸ προεπὶν εἰπεῖν. Ποία ὅμως ὑπάρχει σύγκρισις τῆς ὁλοθρίας ἀρετῆς τῶν μαχητῶν ἐκείνων πρὸς τὴν γιγάντειον τοῦ ἀφθίτου Κανάρη μακράν καὶ σώτειραν στρατείαν; Ἐγὼ δὲ τί ἄλλο εἶμαι, εἰμὴ γῆ καὶ σποδός, πρὸς τὸν ὀλύμπιον ἡγεμόνα τῶν ἀττικῶν δυνάμεων παραβαλλόμενος; Ἀλλ' οἱ ἐν Ἀθήναις βουλευταὶ ἐνόμισαν ὅτι ὤφειλον νὰ μὴ ἀφήσωσιν ἀτίμητον τὸν ὑπὸ τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης σήμερον ἐν θλίψει στυγρῇ στεφανούμενον ἥρωα, ἔρριψαν δὲ κληρὸν πρὸς εὐρεσιν τοῦ ἐπαινετοῦ, καὶ ὁ κληρὸς ἔπεσεν ἐπ' ἐμέ, τὸν πάντων ἐλάχιστον. Ὑπήκουσα δὲ οὐκ ἀπροθύμως εἰς τῶν ἀδελφῶν μου τὸ παράγγελμα, διότι κατὰ τὰς πρώτας τῆς νεότητός μου ἡμέρας ὁ Κανάρης μὲ χειραγωγῆσεν εἰς τοῦ βίου μου τὸ στάδιον. Εὐτυχῆς δὲ λογίζεται ὁ κατὰ τὰ πρῶτα αὐτοῦ ἐγκόσμια βήματα κραταιοῦ στηρίγματος τυχών· διότι ἡ νεότης δὲν διαφέρει τῶν ἀναρριχωμένων φυτῶν, ἅτινα κατασπένονται χαμαί, ἀν κατὰ τὴν βλάστησιν αὐτῶν δὲν ἀπαντήσωσιν ὀρθοστάτην μέγαν καὶ στερεόν. Ταύτην δὲ τὴν ἀλήθειαν μαρτυρεῖ καὶ τὸ μέγα ὄνομα τοῦ προκειμένου Τιτᾶνος, οὗ τὴν ὁδὸν παρεσκεύαζεν ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Ἀνδρέας Γιαννίτσας, ὁ καὶ πλοίαρχος καὶ πρόκριτος τῶν περιωνύμων Ψαρῶν.

Ἀνέβη δὲ ὁ Κανάρης ἀπὸ τοῦ λαοῦ, τὸ δὲ μέγα αὐτοῦ κλέος, τὸ εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐπιφοιτήσαν, διὰ τῶν ιδίων αὐτοῦ ἐπαγίωσεν ὤμων. Μέγιστον δὲ νομίζεται κατόρθωμα ἡ αὐτοχειρὶ δημιουργηθεῖσα δόξα. Ἀλλ' εἰς τῶν ἀπαρμύλλων ἄθλων τὴν συντέλειαν πολλάκις καὶ ὁ Ἡρακλῆς δεῖται Ἰολάου. Πολλοὺς δὲ εἰς τὸν ἥρωα, οὗ τὸν νεκρὸν κηδεύομεν ἡδὴ, ἔδωκεν ἡ τύχη Ἰολάους συγγενεῖς, συμπολίτας, γείτονας, ὁμοφύλους. Θὰ ἐσκίρτα δὲ ἡ καρδία τοῦ αἰοιδίμου, ἀν δὲν ἦτο νεκρὰ, ὑμνουμένων ὀνομαστῶν τῶν ἀγνώστων τοῖς πολλοῖς ἐταίρων αὐτοῦ, οἵτινες ὑπερέβησαν καὶ τοὺς ἐσχάτους τῶν κινδύνων, οὐδέποτε τὴν αἰσθησὶν τοῦ φόβου ἐννοήσαντες. Ἀπέθκνον δὲ οἱ ταλαίπωροι ἐν τῇ ἀφανεῖα, διότι ἡ ἀδίκος ἱστορία μόλις τοὺς ὑπερέχοντας στάχυας διαβλέπει· ἀλλ' ἀπὸ τῶν σκυθρωπῶν αὐτῶν μετώπων ὥσπερ θρόμβοι αἵματος κατέπιπτεν ἐπὶ ἔτη μακρὰ ὑπὲρ πατρίδος ὁ ἰδρώς, μέχρις οὗ ἡ Εὐρώπη, ἑαυτὴν αἰσχυνηθεῖσα, κατέταξεν ἐν τοῖς ζῶσι καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀκρογωνιαίος δὲ τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας ἐχρημάτισεν ὁ Κανάρης λίθος, ἐπιφανεὶς ὡς ἐξαστράπτων μετέωρον ἐν μέσῳ πλειάδος ἀστέρων διασήμων. Διότι καὶ μὲν θαυλὸς τῶν ἑλληνικῶν στόλων ἦτο ὁ Κανάρης, ἀλλ' ὁ Μισούλης, πάντων ἡγούμενος, πᾶσι μετέδωκε τὸ ἴδιον αὐτοῦ ἀτρόμητον θάρρος. Ὁ δὲ Σαχτούρης διέπρεπεν ἐν τοῖς στρατηγήμασι, πολλοὶ δὲ καὶ κλεινοὶ συνετάσσοντο μετὰ τῶν προμάχων αὐτῶν πρωτοστάται, Τομπάζης, Τσαμαδός, Κριεζής, Ραφαήλ, Λεμπέσης, Ράπτης, Ἀνδρουτσός, Κυριακός, Ἀποστόλης, Γιαννίτσας, Παπανικολᾶς, καὶ μυριάς ἄλλοι.

Καὶ οἱ λεγόμενοι νοικοκυραῖοι;

Χωρὶς αὐτῶν οὐδὲν θὰ ἐγένετο, ἐξ ὧν ἐγένοντο, καὶ διὰ τοῦτο τάσσονται ἐν τοῖς ὑπερτίμοις. Ἀλλ' ἡ κοινὴ τῶν

ἀλλοφύλων ἐθνῶν φωνὴ ἀνεκέρυζε τὸν Κανάρη ὡς πρῶτον τεύσαντα τῶν κατὰ θάλασσαν ἑλληνικῶν ἀγώνων, διότι τῶν ὑπ' αὐτοῦ πυρποληθέντων ἐχθρικῶν πλοίων ἡ λάμψις ἐξεθαμβώσε τὴν γῆν ἀπ' ἄκρου ἕως ἄκρου. Ἀπταίστως ὅμως δύνανται τις νὰ εἴπῃ περὶ αὐτοῦ ὅτι, περὶ τοῦ Βρασίδου εἶπεν ἡ ἰδία αὐτοῦ μήτηρ. «Καλὸς μὲν ἦν καὶ ἀγαθὸς ὁ παῖς μου, πολλοὺς δ' ἄνδρας ἡ Λακεδαίμων ἔχει τήνου κάρρονας».

Ἀλλὰ δυστυχῶς, ἡ μὲν Ἀργιλεωνίς, ἡ τοῦ Βρασίδου μήτηρ, ἔλεγε, «Πολλοὺς ἔχει ἡ Λακεδαίμων ἄνδρας, τοῦ υἱοῦ μου κάρρονας», ἡμεῖς δὲ ἀναγκασθόμεθα νὰ λέγωμεν, «Πολλοὺς εἶχε νῆ Ἑλλάς τοῦ Κανάρη κάρρονας». Ἐάν δὲ καὶ μόνος ὁ Κανάρης σήμερον ἡμῖν ἦρκει, δὲν ἦτο μακαριστὴ ἡ Ἑλλάς, ἡ τότε στρατιᾶς τοσούτων τρισεπιδόξων ἀνδρῶν εὐμοιροῦσα;

Παρατρέχω ἐν σιωπῇ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα τοῦ Κανάρη ἀνδραγαθήματα, διότι ἐπίσης αἰσχρὸν εἶναι τὸ ν' ἀγνοῇ τις τὰ ἐν Σαλαμῖνι παλαιὰ συμβάντα, καὶ τὸ ποῦ καὶ ποῦ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ὁ Κανάρης ἀνεκάλυπτεν εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐθνῶν τῆς περιβοήτου ταύτης ἑλληνικῆς νήσου τὸ ἀνέσπερον ὄνομα.

Ἀρκεῖ δὲ οἶονε αἰσθητὸς τις συγκρίσεως ὅρος, πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ μεγαλείου τῶν κατορθωμάτων τοῦ αἰοιδίμου ἀνδρός, ὁ ἐξ ἡς.

Καὶ τότε, καθὼς καὶ σήμερον, ἐναυκράτει ἡ ἡμισέληνος, ἀτελῆ δὲ τότε ἦσαν τὰ πυρπολικά, ἐν ᾧ σήμερον ἡ ἐπιστήμη μετέδωκεν εἰς αὐτὰ τοῦ κεραυνοῦ τὴν δύναμιν.

Καὶ ἐν τούτοις;

Ὁ Κανάρης τότε κατέκλειε τοὺς χιλιαρμένους ἐχθρικοὺς στόλους πέραν τοῦ ἐλλησπόντου, ἀν δὲ ὁ κακὸς τῆς Ἑλλάδος δαίμων δὲν προέδιδεν αὐτὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἄλλαι θὰ ἦσαν τῆς πατρίδος αἱ τύχαι. Ἀπ' ἐναντίας δὲ ἔθνος μέγα, ἄλκιμον, ἐν Εὐρώπῃ πρωτεύον ἀπεχώρησε σήμερον τῶν θαλασσῶν, φεῦγον τὸ θαλάσσιον τῶν ἐναντίων κράτος.

Διατί;

Διότι, ὡς φαίνεται, στερεῖται ἐνὸς Κανάρη. Ὁρθῶς δὲ ὁ ἥρωας αὐτὸς ἐπ' ἐσχάτων ἔλεγε πρὸς τοὺς περὶ τορπιλλῶν πρὸς αὐτὸν ὁμιλοῦντας, ὅτι τῆς παρασκευῆς τῶν τορπιλλῶν προηγείται ἡ παρασκευὴ τῶν τορπιλλούντων.

Κακῇ δὲ τῆς Ἑλλάδος μοίρα, ὁ ἥλιος αἰφνης ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ· ἔθου σκότος, καὶ ἐγένετο νύξ. Ἀληθῶς, δὲ νύξ ἐπέρχεται καὶ σκότος βαθὺ ἐπὶ τῶν ἐθνῶν ἐκχεῖται, ὅταν ἀπ' αὐτῶν ἀφαιρῇται ἡ δόξα ἡ πολεμική. Ὑπάρχει δὲ τῆς τοῦ λεοντομόρφου Κανάρη ἐντελεστέρα δόξης εἰκὼν;

Οὐ παρ' ἐνα ὅμως τῶ Σπάρτα, εἶπεν ὁ ἀρχαῖος τῆς Σπάρτης φιλόπατρις ναύαρχος. Εἶθε δὲ νὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπαναλάβωσι τὸ αὐτὸ λόγιον οἱ νῦν τὰ ἑλληνικὰ οἰακονομοῦντες, διότι εἶναι ζωτὴς ἀνέχιον τὸ ἔθνος τὸ μεθ' ἐνὸς ἀνδρός συναποθνήσκον, καὶ ἄς λεγῇται ὁ ἀνὴρ αὐτὸς Κανάρης, οὗ τὸ κλέος αἰδίων, καὶ ἡ μνήμη ἀτελεύτητος.

ΛΟΓΟΣ

ἐκφωνηθεὶς τῇ 4ῃ Σεπτεμβρίου ἐν τῷ νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ναυάρχου

K. KANAPH

ὑπὸ **EMMANOYHΛ KOKKINOY**

«Φοβηθήσονται με ἀκούσαντες τύραννοι φρεῖς οἱ, ἐν πλῆθει φανοῦμαι ἀγαθός, καὶ ἐν πολέμῳ ἀνδρείος»

(Σοφία Σολωμ. κεφαλ. ἡ στίχ. 16.)

Ὅταν ὁ ἀνήμερος θάνατος ἐπιθέσῃ τὴν σφαγίδα αὐτοῦ εἰς πολυτίμῳ τινα ὑπαρξίν ἐξ ἐκείνων, ὧν ὁ βίος τυγχάνει

δόξα συνάμα και ἐλπίς τῆς πατρίδος, ἡ συναίσθησις τῆς κοινῆς συμφορᾶς συγκαλύπτει μὲν ἐκδηλουμένη τῶν προσφιλῶν οἰκείων τὸν ὀξύ θυγῆνον, μεθίστησι δὲ οὐχὶ μόνον τῶν πολλῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐσταθεστάτων ψυχῶν τοὺς λογισμοὺς εἰς ἄρρητον ἀμηχανίαν.

Νωπὴ εἶναι ἀκόμη ἡ πληγὴ, ἣν πρὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν ἤνοιξεν ἡ τελευταῖα τοῦ μεγίστου τῆς Γαλλίας πολέμου εἰς τὴν καρδίαν τῶν χρηστῶν αὐτῆς τέκνων, καὶ ἰδοὺ ἀνηκέστερον ἐκείνου πάθημα ἐνέσκηψεν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν πατρίδα, ἀπορφανιζομένην ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κωνσταντίνου Κανάρη, τοῦ πρώτου αὐτῆς ἥρωος καὶ τοῦ μεγίστου συνάμα πολέμου.

Εἰς τ' ἀρτιγενῆ πρὸ πάντων ἔθνη, τῆς πολεμικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς ἡ ἔνωσις εἶναι πολυτιμότερον ἀλλὰ καὶ σπανιώτατον ἅμα τοῦ ὕψιστου δώρημα. Δὲν ἐννοῶ τοὺς ἀπὸ τῶν στρατιωτικῶν κατορθωμάτων ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν τῆς πολιτείας ἐπιτηδῶντας καὶ ἐκπορθοῦντας αὐτὴν ἐπὶ τῇ ἰδίᾳ ὠφελείᾳ· ἀλλ' ἐννοῶ τοὺς ἀληθῶς μεγάλους ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες ἀριστεύσαντες ἐν τοῖς πολέμοις ἠύξησαν τὴν ἀπ' αὐτῶν δόξαν διὰ τῆς τιμῆς τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν βίου, ὑποστάντες τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας τὴν διαχείρισιν ὡς λειτούργημα, ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς ὑπὸ τῆς πατρίδος, καὶ προθυμοῦμενοι ν' ἀποδώσωσι τὴν ἱεράν αὐτῆς παρακαταθήκην ἅμα παρέλθῃ ἡ μεγάλη ἀνάγκη, ἥτις ὑπηγόρευσε εἰς τὸ ἔθνος νὰ καλέσῃ αὐτοὺς ἐπὶ τὴν ἀρχήν.

Ἐν τοῖς νεωτέροις ἔθνεσιν αἱ Ἠνωμένοι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς Πολιτεῖαι εἶναι τῶν τοιούτων μεγάλων ἀνδρῶν ἡ προνομιοῦχος πατρίς. Ἡ εὐνοία τοῦ ὕψιστου ἐπροίκισε καὶ τὴν νεωτέραν Ἑλλάδα μὲ τὴν εὐκλείαν τοῦ Κανάρη, οὗτινος καὶ τὰ πολεμικὰ ἔργα καὶ ἡ πολιτικὴ αὐταπάλησις εἰσιν ἐνάμιλλα πρὸς τὴν διπλὴν δόξαν τοῦ μεγάλου ἰδρυτοῦ τῆς ἀμερικανικῆς ἐλευθερίας.

Ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ὁ Κανάρης οὔτε προκατόχους ἔχει οὔτε διαδόχους ἀφίνει ἐν τῷ συνδυασμῷ τῆς πολεμικῆς καὶ πολιτικῆς ἀρετῆς. Εἴθε νὰ λάβῃ ποτὲ ἐν τῷ μέλλοντι ἀξίους τοὺς μιμητὰς τῶν μεγάλων πράξεων καὶ τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ προαιρέσεως, διότι ἀληθῶς τὸ ἔθνος ἡμῶν μεγίστην ἔχει τὴν ἀνάγκην τῆς διπλῆς ἐκείνης δυνάμεως, ἵνα δι' αὐτῆς ἰδρυθῇ πραγμάτων τάξις, ἀξία τοῦ μέλλοντος τῆς πατρίδος καὶ τῆς νεαρᾶς ἡμῶν βασιλείας.

Ἰπποκρούσας εἰς τὴν πρόσκλησιν τῆς σεπτῆς τοῦ ναυάρχου χήρας καὶ τῶν ἀγαπητῶν τέκνων, ἀνέλαβον νὰ προσφωνήσω τὸν τάφον αὐτοῦ. Συναισθανόμενος τὸ ἀνεπαρκές τῶν δυνάμεών μου ἤθελον ἐκκλίνει τὴν τιμιωτάτην ἐντολήν, ἂν ἀπαραίτητον εὐσεβείας καθήκον πρὸς τὸν ἐκδικητὴν τῶν θυμάτων τῆς Χίου, καὶ τοῦ ἀπανθρώπου φόνου τοῦ πάππου καὶ τοῦ πατρὸς, δὲν μοι ἐπέβαλλε τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

Ἐγεννήθη τῶν θαλασσῶν ὁ ἥρωας κατὰ Μάρτιον μῆνα τοῦ 1793 ἔτους ἐν τῇ ἱστορικῇ τῶν Ψαρῶν νήσῳ ἐκ πατρὸς Μιχαὴλ καὶ μητρὸς Μαρίας. Ὁ πατὴρ ἦτο ἐκ τῶν ἐγκρίτων τῆς νήσου ἀποδειχθεὶς πολλὰς καὶ δημογέρον. Ὁ πρόωρος τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς θάνατος ἠνάγκασε τὸν Κανάρην νὰ ἐπιδοθῇ ἐκ τῆς παιδικῆς ἐτι ἡλικίας εἰς τὸ ναυτικὸν στάδιον, ἵνα διὰ τῆς ἐργασίας καὶ καρτερίας αὐτοῦ δαμάσῃ τῶν βιοτικῶν περιστάσεων τὴν δυσμένειαν. Τρεῖς πρὸ τοῦ θανάτου αὐτῆς ἡμέρας ὠνειρεύθη ἡ μήτηρ ὅτι, παρὰ τὴν θύραν ὥραίου τινος κήπου τρεῖς ἐφύλασσον λέοντες κατασπαράσσοντες πάντας, ὅσοι νὰ εἰσέλθωσιν ἐτόλμων, ἀλλ' ὁ υἱὸς αὐτῆς Κωνσταντῆς προβαίνει εὐτόλμως καὶ τοὺς τρεῖς φοβερούς φύλακας ἐπὶ κεφαλῆς πατήσας εἰσέρχεται ἀβλαβῆς εἰς τὸν κήπον. Ἐν

τῷ θνήσκειν διηγεῖται ἡ μήτηρ τὸ ὄνειρον πρὸς τὸν προσβύτερον υἱὸν Γεώργιον καὶ συνιστᾷ αὐτῷ τὸν μικρὸν Κωνσταντῆν ὡς παῖδα, ὅστις μέγας ἐμελλε ν' ἀποδῇ ἀνὴρ.

Ἐκπαγείσης τῆς ἐπαναστάσεως ἡ εὐτολμία καὶ ἡ κοσμιότης αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν συγγενῶν ἡ προθυμία τὸν ἀπέδειξαν πλοίαρχον πυρπολικοῦ. Οὕτως ἤνοιξε διὰ τὸν νεαρὸν νάυτην στάδιον, αἱ ἐπὶ τοῦ ὁποίου πράξεις ἐμελλον νὰ δικαιώσωσιν ἐν τοῖς ἀνθρώποις τὸ θεσπέσιον αὐτοῦ ὄνομα.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιτυχῇ ἐπὶ τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν ἐκστρατεῖαν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου, εἰς ἣν εἶχε παρακολουθήσει τὸν ναύαρχον τῆς πατρίδος τοῦ Ἀποστόλην, ἐπελάβετο τοῦ πρώτου καὶ λαμπροτάτου τῶν κατορθωμάτων αὐτοῦ, τῆς πυρπολήσεως τῆς τουρκικῆς ναυαρχίδος παρὰ τὴν Χίον.

Εἰσπλεύσας εἰς τὸ στενὸν ἐδίσταζε ἐν τῇ ἀδελφῇ τῆς νυκτὸς ποῖον ἐκ τῶν ἐχθρικῶν πλοίων ἦτο ἡ ναυαρχίς, ἵνα παραδώσῃ αὐτὸ ὀλοκαύτωμα εἰς τὰς φλόγας. Αἶφνης μετεωρόν τι ὥσει ἀερόλιθος ἀναφλεχθὲν καὶ διανύσαν τὴν πορείαν αὐτοῦ ἐσβέσθη ἄνωθεν τοῦ ἱστοῦ τῆς τουρκικῆς Ναυαρχίδος. «Εἰς τὸ Ἀστέρι παιδιὰ, ἀνέκραξεν ἀμέσως ὁ Κανάρης, εἰς τὸ Ἀστέρι ἀντεφώνησαν οἱ ἐπίλεκτοι τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ πυρός ἄνδρες, οἱ λεοντόθυμοι τοῦ πυρπολικοῦ ναῦται». Τὸ ὑποδειχθὲν ὑπὸ τοῦ ἀστερος πλοῖον ἦτο ἀληθῶς ἡ ναυαρχίς. Ἄμα ἐπλησίασαν εἶδον τὴν φωταψίαν καὶ διέκριναν ἐξ αὐτῆς τὴν ναυαρχικὴν σημαίαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἱστοῦ. Ὁ τουρκικὸς στόλος ἐπανηγύριζε τὴν ἐξόντωσιν καὶ τὴν σφαγὴν τῆς Χίου, καὶ τὴν ἑορτὴν τοῦ Μπαϊραμίου. Ὁ Κανάρης προσκολλησας τὸ πυρπολικὸν εἰς τὴν ναυαρχίδα ἀνεφώνησεν, «Νὰ, Καραλῆ, ἡ ἐλληνικὴ φωταψία». Τὸ πῦρ ἀψάμενον τοῦ πλοίου ἐπενέμετο τὸ σκάφος αὐτοῦ καὶ ἐφθασεν εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην. Ἀναφλεχθείσης δὲ καὶ αὐτῆς ἐτάφη εἰς τὸν βυθὸν τῆς θαλάσσης τὸ πλοῖον, τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν ἐξεσφενδονίσθησαν εἰς πᾶσαν διεύθυνσιν, κατεσείσθη δὲ ἡ θάλασσα καὶ ὁ βρυχηθὸς αὐτῆς ἠκούσθη μέχρι τῶν Ψαρῶν. καθ' ἣν ἀκριβῶς στιγμὴν τοῦ Κανάρη ἡ σύζυγος ἐγέννα τὸν δευτερότοκον τοῦ ναυάρχου υἱόν, τὸν παρόντα ἀντιπλοίαρχον καὶ βουλευτὴν τῶν Νέων Ψαρῶν. Τὸ τελεσφόρον ἀνδραγάθημα ἐξεδίκησε τὴν συμφορὰν τῆς Χίου, διεσκόρπισε τὸν στόλον τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐνέπλησεν ὀδύνης καὶ τρόμου τὸν τύραννον τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς κευθμῶνας τῶν ἀνακτόρων αὐτοῦ, «φοβηθήσονται με ἀκούσαντες τύραννοι φρικτοί, ἐν πλήθει φανούμαι ἀγαθός, καὶ ἐν πολέμῳ ἀνδρείος».

Μετ' ὀλίγον ἀγγελθέντος τῇ βουλῇ τῶν Ψαρῶν, ὅτι πρόκειται καὶ πάλιν νὰ ἐκπλεύσῃ εἰς τὸ Αἶγατον ὁ ἐχθρὸς, ὁ Κανάρης ἐξῆλθε πρὸς κατόπτευσιν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διαπορθεύσας τολμηρῶς ἐαυτὸν διὰ τῶν φοβερῶν αὐτοῦ φρουρίων. Μὴ ἀπαντήσας ἴχνη τοῦ ἐχθροῦ ἐπέστρεψεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπεφάνη ὁ τουρκικὸς στόλος ἀγκυροβολήσας εἰς Τένεδον καὶ περιμένων ἐκεῖ τὸν ναύαρχόν του ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἵνα ἐπιπέσῃ κατὰ τῶν ἐλληνικῶν νήσων καὶ χωρῶν. Καὶ ἰδοὺ ἐτοιμὸς πάλιν ὁ Κανάρης φέρων μὲ τὸ πυρπολικὸν τὸν θάνατον καὶ τὸν τρόμον εἰς τοὺς ἐχθρούς. Πυρπολῆσας νέον ὀθωμανικὸν δίκροτον κατεπτόησε τὸν στόλον καὶ ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ παραπλεύσῃ κατησχυμένος εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἡ ἀκάματος τοῦ νέου ἥρωος ἀνδρεία ἠύξανε μὲ τοὺς κινδύνους τῆς πατρίδος. Ἀκολουθῶν τὸν ἐλληνικὸν στόλον ὑπὸ τὸν Μισοῦλην καὶ τὸν Ἀποστόλην εἰς Τρίκερι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου, ἐνέβαλε καὶ πάλιν τὸν φόβον εἰς τοὺς

ἐχθρούς καὶ συνηγωνίσαντο μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τοῦ στόλου εἰς τὸ νὰ ματαιωθῇ ὁ ἐπιστιτισμὸς τῶν τουρκικῶν ἐν τῇ ἀνατολικῇ Ἑλλάδι στρατοπέδων καὶ τοῦ φρουρίου τῆς Χαλκίδος. Εὐρεθεὶς μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ψαρῶν εἰς Σύρον καὶ γνοὺς κινδυνεύουσαν τὴν ὠραίαν τῆς Σάμου νῆσον ὑπὸ τοῦ στρατοῦ, ὃν ἡτοίμαζε πρὸς ἀπόβασιν ὁ ἐχθρικός στόλος, ἀπῆλθεν εἰς τὸν τόπον τῶν κινδύνων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ναυάρχου Ἀποστόλη. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα ψαριανὰ πλοῖα ἀνεχαιτίσθησαν ὑπὸ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου, ὁ δὲ Κανάρης, κατορθώσας διὰ τῆς ναυτικῆς τέλμης καὶ ἐμπειρίας αὐτοῦ, νὰ κάμψῃ τὸ ἀκρωτήριο τῆς Μυκῶντος, φθάνει ἐγκαίρως ὅπως συναγωνισθῇ μετὰ τοῦ ἀντιναυάρχου Σαχτούρη καὶ τοῦ ναυάρχου Ἀνδρούτσου καὶ σώσῃ μετ' αὐτῶν τὴν Σάμον ἀπὸ βεβαίας καταστροφῆς, διότι πυρπολήσας καὶ πάλιν μέγα τουρκικὸν δίκροτον καὶ ἐμπλήτας φόβου καὶ ναυαγίων τὴν θάλασσαν, ἔτρεψεν εἰς φυγὴν τ' ἀπομείναντα ἐχθρικά πλοῖα. Ὁ ναύαρχος Ἀποστόλης ἀφίχθεις τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸ θέατρον τῆς πράξεως, ἠυλόγησε τὸν Κανάρην, ἐπειπὼν «εὖγε, Κωνσταντή μου, τὸ ἔθνος θὰ σὲ κάμῃ μέγαν ἀνθρώπον!»

Ἐμελέτησε μετὰ ταῦτα καὶ συναπεφάσισεν ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν Κουντουριωτῶν καὶ τοῦ Ἐμμανουὴλ Τομπάζη τὴν μεγαλεπήβολον εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐκστρατείαν, τῆς ὁποίας ἡ προδιάθεσις ἀποδεικνύει τὴν ἀπαρχμίλλον τοῦ ἀνδρὸς μεγαλοφροσύνην ἅμα δὲ καὶ τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ σύνησιν.

Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς θαλάσσαις μοίρας τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, ὁ ἐξάρχουστος διὰ τὸν φιλελληνισμόν καὶ τὴν ἀνδρίαν αὐτοῦ Ἀμίλτων ἡγάπα καὶ ἐτίμα τὸν Κανάρην διὰ τὴν χρηστότητα τοῦ ἥθους καὶ τὴν μετριοφροσύνην ὅσον καὶ διὰ τὰς ἡρωϊκὰς αὐτοῦ πράξεις. Ἀπεμνημόνευσα τοῦ ἀειμνήστου ναυάρχου, ἐξηγουμένου δι' ἐμοῦ πρὸς τινὰ ἐκ τῶν καθηγητῶν τῆς Ἀγγλίας ἐπισκεψάμενον αὐτὸν μετ' ἐμοῦ εἰς Κυψέλην πρὸ διετίας περίπου, τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον περὶ τῶν περιπετειῶν καὶ τῆς ὀριστικῆς τῶν λογισμῶν αὐτοῦ τροπῆς ἐπὶ τοῦ ἡρωϊκωτάτου τούτου ἐγχειρήματος. Ἡ ψυχὴ τοῦ Κανάρη ἄτρεπτος πρὸς τοὺς κινδύνους τῶν ναυτικῶν ἀγώνων ἐδίσταζεν ἐκ πατριωτικῷ μόνον φόβου μὴ ἡ ἐπιχείρησις καὶ ἐπιτυχῶν ἀποφέρῃ ἀντὶ γενναίων πικρῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα καρπῶν ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, διότι ἔκτοτε ἐθεώρει ἀναγκαῖον εἰς τὴν εὐδωσίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος τῶν κυβερνήσεων τῶν μεγάλων καὶ ἐλευθέρων ἔθνων τὴν συμπαθείαν. Ἀριστῶν λοιπὸν παρὰ τῷ Ἀμίλτωνι ἀπεπειράθη τῆς γνώμης αὐτοῦ ἐπερωτῶν τί ἄρα ἐφρονεῖ περὶ τῆς συμπεριφορᾶς τῶν εὐρωπαϊκῶν κυβερνήσεων καὶ ἰδίως τῆς Ἀγγλίας, ἐν ᾗ περιπτώσει τὰ ἑλληνικά πλοῖα ἐπετύγχανον νὰ ἐκδιώσωσι τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ καταστρέψωσιν ἐντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν ὀθωμανικὸν στόλον, ἐξετείνετο δὲ ἡ βλάβη καὶ εἰς ξένα πλοῖα καὶ ἰδίως ἀγγλικά, χάριν ἐμπορίας ὠρμισμένα ἐν Κωνσταντινουπόλει. Ἀναγελάσας ὁ Ἀμίλτων, ἀπήντησεν ὅτι ἡ πράξις εἶναι ἀδύνατος. «Ἀλλ' ἐὰν τὸ ἀδύνατον ἐγίνετο δυνατόν, ὑπέλαβε καὶ πάλιν ὁ Κανάρης, τί θὰ ἐκαμνεν ἡ Ἀγγλία διὰ τὴν καταστροφὴν τῶν ἐμπορικῶν πλοίων;» — «Θὰ σὲ ἐζήτει ἀπλῶς, ἐπανταπῆντησεν ὁ Ἀμίλτων, νὰ πληρώσῃτε τὴν ἀξίαν τῶν πλοίων καὶ τῶν φορτίων, ἀλλὰ τὸ ἐκ τῆς πράξεως κέρδος θὰ παρεῖχεν εἰς ἡμᾶς ἀφθονα τῆς ἀποζημιώσεως τὰ μέσα». Χάρως μειδίαμα ἔλαμψεν εἰς τὰ χεῖλη τοῦ Κανάρη καὶ ἀμέσως εἶπεν εἰς τὸν φιλέλληνα μοίραρχον, ὅτι ὁ σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ κατὰ προοπτικὴν μόνον ἀνέφερε τὴν Κωνσταντινουπόλιν. Ἐπευφάνησεν ὁ Ἀμίλ-

των εἰς τὸ σχέδιον καὶ ἠυχήθη ἀπὸ ψυχῆς εἰς τὸν ἀνδρεῖον ναυτὴν τὴν ἀγαθὴν τοῦ πράγματος ἔκδοσιν. Ἀκινδύνως ἠδύνετο νὰ ὑποσχεθῇ ὁ Ἀγγλος εἰς τὸν Κανάρην τοιαύτην ἐκ μέρους τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως τὴν συμπεριφορὰν, διότι εὐτυχῶς προΐστατο τότε τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπουργείου ὁ μεγαλόφρων Γεώργιος Κάνιγκ, οὗτινος τὴν φιλόανθρωπον ἐν τῇ ἀνατολῇ πολιτικὴν, ἐπὶ πολὺ παρὰ τῶν διαδόχων αὐτοῦ λησμονήθεισαν χρόνον, προσπαθεῖ μὲ τὸ σθένος τοῦ λόγου καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ πάλιν ὁ μέγιστος τῶν συγχρόνων πολιτικῶν τῆς Ἀγγλίας ὁ περιφανὴς Γλάδστον, εἰς τὴν τὸν μεγάλου καὶ ἐλευθέρου τῶν Βρεττανῶν ἔθρους καὶ πρὸς κοινὴν τῆς ἀνθρωπότητος ὠφέλειαν.

Οὕτως ἐπέδωκεν ἑαυτὸν ὁ Κανάρης εἰς τὴν ἐκστρατείαν. Τρία πυρπολικά καὶ δύο πολεμικά, τὸ μὲν ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐκστρατείας Ἐμμανουὴλ Τομπάζην, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν ἀνδρεῖον πλοίαρχον Ἀντώνιον Κριεζήν, ἀπέπλευσαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν. Ὁ Κανάρης αὐστριακὴν ὑψώσας σημαίαν εἰσέρχεται πρῶτος εἰς Ἀλεξάνδρειαν συναρπάσας τὸν πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ ὁδηγίαν τοῦ πλοίου ἀναβάντα ἐπ' αὐτοῦ ὁδηγὸν τοῦ λιμένος. Προχωρεῖ κατὰ τοῦ στόλου εἰς τὸ βάθος τοῦ μυχοῦ αὐτοῦ ναυλοχοῦντος καὶ πληθύνον πολλῶν διέρχεται πλοίων, ἀλλ' ὁ σκοπὸς αὐτοῦ τείνει εἰς τὴν πυρπόλησιν τῆς πυκνοτέρως καὶ πολυαριθμοτέρως τοῦ στόλου μοίρας. Ἀτυχῶς ὁ ἀνεμὸς φθονήσας καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ καὶ τῆς τύχης τῆς Ἑλλάδος μεταβάλλεται ἀπὸ οὐρίου εἰς ἐναντίον, οἱ δὲ ἐλιγμοὶ τοῦ πυρπολικοῦ διεγείρουσι τὰς ὑποψίας τῶν ἐχθρῶν καὶ ἤδη λέμβος τοῦ ἀντιβασιλέως πλησιάζει αὐτῷ πρὸς ἐξερεύνησιν. Ὁ ἥρως κατὰ τὴν κρίσιν αὐτὴν ὥραν θέτει πῦρ εἰς τὸ πυρπολικὸν καὶ ριφθεὶς μετὰ τῶν συντρόφων εἰς τὴν λέμβον ἀναχαιτίζει πυροβολῶν τῆς σατραπικῆς λέμβου τὴν ἐφοδὸν καὶ κωπηλατῶν ἐξέρχεται τοῦ λιμένος. Φθάσαντα ἐν ἀσφαλεὶ ἐδέχθησαν μετ' εὐφημιῶν τὰ ἑλλ. πλοῖα, λυπούμενα μὲν διὰ τὴν ἀποτυχίαν, ἀλλ' ἀποθαυμάζοντα τὴν μεγαλότολμον τοῦ Κανάρη ἀνδρείαν.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας εἰς Χίον ἐκστρατείας ἀπαλώσας τὸ πυρπολικὸν του, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιβῇ τοῦ Νέλσωνος, οὗτινος ἐπλοιάρχει ὁ Παπανικολῆς ἐπιφανέντος δὲ τοῦ τουρκικοῦ στόλου ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ Ταχίρ πασᾶ, οἱ ἐν τῇ ἑλλ. πλοῖφ περιῆλθον εἰς κρίσιν ὅσον καὶ διὰ τὴν ὑπεροχὴν τῶν ἐχθρῶν καὶ διὰ τὸν ἀδιάκοπον κανονισμὸν τοῦ φρουρίου τῆς Χίου. Τὸ μέγεθος τοῦ κινδύνου ἐξῆρε τὸ φρόνημα τοῦ Κανάρη καὶ τοῦ Παπανικολῆ εἰς ἀσπετον κατὰ τῆς ναυαρχίδος ἐπίθεσιν καὶ ἰδοὺ ὁ Ταχίρης ὑποχωρῶν καὶ φεύγων ἐνώπιον τοῦ ἑλληνικοῦ πλοίου.

Τοιαῦτα ὑπῆρξαν τὰ ναυτικά τοῦ Κανάρη ἔργα. Οὐδεὶς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις ἐξεπροσώπησεν ἐν ἑαυτῷ τῆς προσωπικῆς ἀνδρείας τὴν μεγαλοσύνην καὶ τῶν ναυτικῶν ἀριστεριῶν τὴν δόξαν, ὅσον ὁ Κανάρης. Ἐψαλον τὰ ἔργα αὐτοῦ οἱ ποιηταὶ τῶν Γερμανῶν, τῶν Ἀγγλῶν, τῶν Γάλλων καὶ τῶν Ἰταλῶν, ὁ δὲ φιλελληνισμὸς τῆς Βαυαρίας βασιλεὺς Λουδοβίκος πανηγυρίζων διὰ τῆς βασιλικῆς αὐτοῦ λύρας τὴν πυρπόλησιν τῶν ὀθωμανικῶν πλοίων, ὡμνεῖ ὀνομαστικῶς τὸν Κανάρην ὅστις διὰ τοῦ θαυλοῦ του καταπλέξαντος τὸν τουρκικὸν στόλον, ἠνάγκησεν τὸν πυρσὸν τῆς ἑλληνικῆς Ἐλευθερίας.

«Von Kanaris angeründet, leuchtet jetzt der Schiffe Brand, Stohes Zeichen, das verkündet Freiheitslicht für Grsechenland».

Ἀλλὰ δὲν ἐστόλιζεν γυνὴ ἡ πολεμικὴ μόνον ἀρετὴ τὸν Κανάρην ὡς τοσούτους ἄλλους ἐξάρχους διὰ τὰς πολε-

μικὰς ἀριστείας αὐτῶν ἀνδράς. Ἡ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀνδρεία καὶ ἡ πολεμικὴ σύνεσις εἶχον ὑψωθῆ ἐν αὐτῷ εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς ἀνθρωπίνης δυνάμεως καὶ μόνον τοῦτο ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν αἴγλην τῶν ὁμοταγῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀνδρῶν, ὁ ἀστὴρ αὐτοῦ ἀκτινοβολεῖ διὰ γλυκυτέρας τινος λάμπειας. Εἶναι δ' αὕτη τὸ ἀπαύγασμα τῆς τοῦ ἡθους χρηστότητος, τῆς ἡμερότητας τῶν τρόπων, καὶ τοῦ πανάγνου αὐτοῦ φρονήματος. Ἡ ἐναρμόνιος πλοκὴ τῆς πολιτικῆς καὶ τῆς ἠθικῆς ἀρετῆς διετήρησεν αὐτὸν πιστὸν ἀείποτε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος καὶ ὑπέρτερον τῶν δεινῶν πειρασμῶν τῆς περιφιλαντίας. Διὰ τοῦτο καὶ οὐδέποτε ἐπέδωκεν ἑαυτὸν εἰς στάσεις, εἰς συνωμοσίας, ἀλλ' ἀπέπειθε πᾶσαν κοινωνίαν πρὸς τοὺς ζητοῦντας διὰ τῆς βίας νὰ νεωτερίσωσι. Διήγαγεν ἄπτωτον μὲν ἔχων τὸ φρόνημα καὶ τὰ ἥθη πρὸς τοὺς κρατοῦντας, ἀλλὰ καὶ τοῖς νόμοις ἀνενδότως πειθαρχῶν. Οὕτως ἐπολιτεύσατο πρὸς τὸν Κυβερνήτην, οὕτω πρὸς τὸν ἀείμνηστον βασιλέα Ὁθωνα, καὶ τοιοῦτον παρέσχεν ἑαυτὸν καὶ πρὸς τὸν νεαρὸν ἡμῶν ἀνακτα, ὃν δι' αὐτοῦ ἡ Ἑλλὰς μετεπέμψατο ἐπὶ τὸν θρόνον. Εἰς δυσκόλους πάντοτε περιστάσεις ἐκλήθη εἰς τὴν διοίκησιν τῶν κοινῶν, περιχαρὴς δὲ ἀπετίθετο τὴν ἀρχήν, ἅμα ἐλάμβανε τὴν αἴσθησιν ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἐπιδέονται περαιτέρω τῆς παρουσίας αὐτοῦ. Εἰς κρίσιμωτάτην διὰ τὴν πατρίδα καὶ σύμπαντα τὸν Ἑλληνισμόν ὥραν ἐκάλεσεν αὐτὸν τελευταῖον ἡ ὁμόφωνος τοῦ Βασιλέως καὶ τοῦ Ἔθνους γνώμη εἰς τὴν προεδρείαν τῆς ἐνεστώσης Κυβερνήσεως. Ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Κανάρη ἐθεώρησαν οἱ πάντες ἡσφαλισμένην τὴν τύχην τῆς πατρίδος ἐν τῇ δεινῇ τρικυμίᾳ, ἥτις ἐκραγεῖσα περὶ τὸν Ἰστρον μυκάται μέχρι τῶν μυχῶν τοῦ Αἰγαίου, καὶ προθύμως ἐπεδόθησαν εἰς πᾶσαν ὑπὲρ τῆς πατρίδος θυσίαν τὰ φιλότιμα τῆς Ἑλλάδος τέκνα.

Ὁ γηραιὸς ναύαρχος εἰ καὶ κεκυηκὸς καὶ ἐκ τῆς ποδάλγίας καὶ ἐκ τῆς ἡλικίας, συνεξομοιῶν ὅμως ἑαυτὸν, ὡς ὁ Περικλῆς πρὸς τὴν ἀρχαίαν Σαλαμῖναν τριήρη ἥτις τὸ λοιπὸν τοῦ χρόνου ἡσύχαζεν, μεγάλῃ δὲ ἀνάγκῃς περιστάσεως τὴν πόλιν, ἐφωπλίζετο πρὸς αὐτήν, ὑπέστη μετὰ πατριωτικῆς προθυμίας τὴν πρόκλησιν, ἵνα προσφέρῃ περισπούδαστον εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὸ ἔθνος ὑπηρεσίαν, πρὸς ἣν εἶχεν ἀποδειχθῆ ἀνεπαρκὴς ἡ πρωτόπερος ἐν ἡμῖν ἐφαρμογὴ τῶν κανόνων τῆς κοινοβουλευτικῆς γραμματικῆς.

Καὶ ἰδοὺ ὁ γηραιὸς τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς ἀρετῆς ἀθλητῆς ἀποθνήσκων ἐκ τῶν καμάτων, οὗς ὑπέστη, διὰ νὰ παγιώσῃ τὴν ὁμοφροσύνην τῶν ἐπιλέκτων τῆς ἐξουσίας μνηστῆρων. Ἠκούσατε τῆς φωνῆς αὐτοῦ ζῶντος, τεθνεώτος δ' αὐτοῦ ἔτι μᾶλλον πρέπει ἡ ἱερὰ αὕτη φωνὴ νὰ μὲν ἔναυλος καὶ ζῶσα ἐν ταῖς ἀκοαῖς ἡμῶν. Ὁ παρακούσων αὐτῆς λογισθήσεται ἐναγὴς ἐνώπιον τοῦ ὑψίστου καὶ λήψεται ὡς ἀπαραίτητον αὐτοῦ κληρὸν τὴν ὀργὴν τῶν πολιτῶν καὶ τὸ ἄλυτον τῆς ἱστορίας ἀνέθεμα.

Σὺ δέ, ὦ μέγλη τοῦ ἥρωος ψυχῇ, ἀναπύου μέχρις οὗ ἀπολαύσης τῆς χαρῆς τοῦ Κυρίου σου ἐν τῷ πολυχνδρίῳ τούτῳ πλησίον τοῦ τόπου, ὃν κατέχει ἡ ἱερὰ τοῦ Κοραῆ κόνις, ἵνα αἱ γεννεαὶ τῶν Ἑλλήνων προσερχόμεναι εὐλογῶσι τὰ ὀνόματα ὑμῶν, ὡς τῶν τελειοτάτων ἀντιπροσώπων τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ διὰ τε τὸ μεγαλεῖον τῶν πράξεων καὶ διὰ τοῦ βίου τὴν ἀγιότητα. Γαίαν ἔχε ἐν τούτοις ἐλαφρὰν καὶ μέμνησα ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ Ὑψίστου, τῆς πατρίδος καὶ τῶν πολιτῶν, ἐπιφωνούντων σοὶ ἐκ μέσης καρδίας «αἰωνία σου ἡ μνήμη, μεγαλόδοξε ναύαρχε! αἰωνία σου ἡ μνήμη, κορυφαῖε τῶν ἡρώων καὶ τῶν πολιτῶν! αἰωνία σου ἡ μνήμη, ὦ Κωνσταντῖνε Κανάρη!»

Ἰδιαίτερα ἀνταπόκρισις τῆς «Ωρας».

ΕΝ ΜΑΓΚΕΣΤΡΙΑ, τῇ 28 Σεπτεμβρίου 1877.

Ὁλόκληρον τὸ περὶ τῶν ἀνατολικῶν πραγμάτων ἐνδιαφέρον συγκεντροῦται ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ πολέμου, ὅστις εὐρίσκεται νῦν ἐν τῇ κρίσιμωτέρᾳ αὐτοῦ στιγμῇ· τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ταχύτητος, ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς προσελεύσεως ἐπικουρίας εἰς τὸ ρωσικὸν στρατόπεδον, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς πρὸς ἐπίθεσιν συγκεντρώσεως τῶν τουρκικῶν στρατῶν. Πρὸς τὸ παρὸν φαίνεται ὅτι οἱ Τούρκοι μετέρχονται δραστηρίαν ἐπιθετικὴν στρατηγικὴν καὶ ἡ διασπαρμένη κατάστασις εἰς ἣν εὐρίσκονται οἱ Ῥῶσοι ὑποβοηθεῖ μεγάλως τὰς κινήσεις τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ, ὅστις ὀλίγον ὥρῳν πορείαν ἀπέχει τῆς Βιέλας καὶ οὐ τινος ἡ ἀκὴ θεκτος καταστᾶσα πρόοδος ἠνάγκασε τὴν μετακίνησιν τοῦ ρωσικοῦ στραταρχείου ἀπὸ Gorny-Studen εἰς Βουλγαρένι. Ἀλλὰ καὶ ἐν ἀποκρούσει τὴν ἐπίθεσιν ταύτην καὶ νικῆσιν μεγάλην νίκην τὰ ρωσικά στρατεύματα κρίνεται ὅμως ἀδύνατος ἡ πέραν τοῦ Αἴμου ἐπέκτασις τῆς κατακτητικῆς αὐτῶν πορείας ἐφέτος, ἐπειδή μὲν ἀνέπαφον καὶ δυσπρόσβητον τὸ τετράπλευρον τῶν τουρκικῶν φρουρίων, ὑπὲρ θὰ ἐπαπειλῇ συνεχῶς πᾶν πρὸς τὰ πρόσω βῆμα τῶν Ῥώσων.

Ἐν ταύτῳ ἤρξαντο ἤδη, καθὰ ἀγγέλλεται, αἱ φθινοπωριναὶ βροχαὶ καθιστῶσαι ἀδιέλευτον εἰς στρατοὺς καὶ νοσηρὰν τὴν παρὰ τὸν Ἰστρον χώραν καὶ ἐπικίνδυνον τὴν συντήρησιν τῶν ἐπ' αὐτοῦ γεφυρῶν.

Πάντα ταῦτα προοικονίζουσιν ἀναπόφευκτον τὴν παράτασιν τοῦ πολέμου καὶ ἀμείβουσι τὴν φρόνησιν τῶν ἀποσχόντων αὐτοῦ μέχρι τοῦδε καὶ τηρησάντων ἀνεπάφους καὶ διαθεσίμους τὰς δυνάμεις αὐτῶν.

Τὴν φρόνησιν τῆς τοιαύτης ἐφεκτικῆς πορείας, ἥς τοὺς καρπούς θὰ δρέψῃ ἐκ τῶν ἐνδιαφερομένων καὶ ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Αὐστρία, δὲν φαίνεται ὅτι συμμερίζεται ἡ Σερβία, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐκ Βελιγραδίου εἰδήσεις τὰ πάντα τείνουσιν εἰς βεβαίαν σχεδὸν καὶ ἄμεσον αὐτῆς συμμετοχὴν τοῦ ἀγῶνος. Οἱ ἀρχηγοὶ τῶν τωμάτων διωρίσθησαν, τροφαὶ καὶ ἐφόδια συνεκροτήθησαν, διατάχθη δὲ ἡ ἐφεδρεία νὰ ἡ ἐτοίμη πρὸς πορείαν τὴν 1)13 Σεπτεμβρίου. Λέγεται δὲ ὅτι συμφωνήθησαν ἤδη καὶ αἱ ἀποζημιώσεις, ὧν θὰ τύχῃ ὁ ἡγεμὼν Μιλάνος ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡττώμενος ἀναγκασθῇ νὰ καταφύγῃ εἰς Ῥωσίαν.

Ἡ δὲ πείρα τοῦ τελευταίου πολέμου οὐδένα φαίνεται παραγαγούσα καρπὸν· διότι οἱ Σέρβοι μελετῶσι νὰ διαίρῳσιν εἰς διαφόρους διευθύνσεις τὰς μικρὰς συγκριτικῶς δυνάμεις αὐτῶν ἐκτιθέμενοι οὕτως εἰς βεβαίαν καταστροφὴν ἐκάστου σώματος κατ' ἰδίαν.

Αἱ παραστάσεις καὶ αἱ νοθεύσεις τῶν ἐν Βελιγραδίῳ ἀντιπροσώπων τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας καὶ Γαλλίας ἐξακολουθοῦσι· πλὴν αὐταὶ δὲν ἰσχύουσι ποσῶς καὶ ἡ μόνη δύναμις, ἥτις ἀναγκαιζέται, τοὺς Σέρβους εἶναι ὁ φόβος μήπως καὶ αὐτοὶ ἡττηθῶσιν οἱ Ῥῶσοι. Μετὰ πρῶτην ὅμως ρωσικὴν νίκην ὁπωσδήποτε σπουδαίαν, τὰ σερβικά στρατεύματα θὰ διέλθωσι τὰ σύνορα.

Τοιοῦτον συμβᾶν θὰ ἐπεκτείνῃ βεβαίως τὸ θέατρον τοῦ πολέμου· πλὴν εἶναι λίαν ἀμφίβολον ἐν θὰ συνάμῃ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ, ἐπειδὴ ἡ κρίσις ἐπικρατεῖ κατ' αὐτὰς ἔλαβεν ἤδη ἐνεργὸν εἰς αὐτὴν μέρος δυνάμεις σπουδαίω τέρα τῆς τῶν Σέρβων ὁ ρωμουνικός στρατός, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ὅμως τὴν συμμετοχὴν δὲν ἀναμένεται σημαντικὴ ἐλάφρυνσις τῶν ρωσικῶν σφαλμάτων.

Τὸ μυστήριον καὶ τὴν πηγὴν τῶν σφαλμάτων τούτων καὶ τὰς σοδάρὰς αὐτῶν συνεπείας, ἐκτίθησι μετ' ἴσου

θάρρους καὶ ἱκανότητος ὁ παρὰ τῷ ρωσικῷ στραταρχεῖω δεινὸς ἀνταποκριτὴς τῶν «Ἡμερησίων Νέων», οὗτινος αἱ πληροφορίες προὔξενον αἰσθησὶν τόσῳ βαρυτέρῳ, καθ' ὅσον ὁ ἐν λόγῳ ἀνταποκριτὴς οὐ μόνον περινοῦστατος ἀπεδείχθη, ἀλλ' οὐδ' ἀποκρύπτει τὴν ὑπὲρ τῶν ῥώσων συμπάθειαν αὐτοῦ.

Τὰ ἐπακόλουθα καὶ ἐτέρας μεγάλης τῶν τούρκων νίκης εἶνε σχεδὸν ἀνυπολόγιστα. Φαίνεται ὅτι ἡ Πύλη μετὰ χαρακτηριστικῆς ἐπιτηδειότητος μελετᾷ νὰ προτείνῃ εἰρήνην ἅμα τυχοῦσα τοιοῦτου νέου πλεονεκτήματος. Καὶ οὐδεὶς μὲν πιστεύει ὅτι ἡ Ρωσία θὰ προσέξῃ τὸν νοῦν εἰς προτάσεις εἰρήνης, ὅσονδήποτε εὐνοϊκᾶς, πρὶν ἢ κατατροπώτῃ τὰ τουρκικὰ στρατεύματα. Πλὴν ἡ Πύλη θὰ ἐξασφαλίσῃ οὕτως ὑπὲρ ἐαυτῆς καὶ ἠθικὰ μέσα καταπολεμήσεως τοῦ ἐχθροῦ της. Καὶ ἐπωφελουμένη ἤδη τοῦ ἐκ τῶν ὅπλων της κύδους προσπαθεῖ νὰ συνομολογήσῃ διὰ τῶν ἐνταῦθα φίλων της δάνειον 5 ἑκατομμυρίων λιρῶν, ὅπερ λέγεται ὅτι πραγματοποιεῖται κατ' αὐτὰς πρὸς 45 καὶ ἐπὶ 5 000 τόκον ἐξασφαλιζόμενον διὰ τῶν Αἰγυπτιακῶν προσόδων.

Πρὸς συζήτησιν τῶν ἐκ τῆς νέας ταύτης καταστάσεως τῶν πραγμάτων προκυπτούσης θέσεως, συνέρχονται εἰς συνδιάσκεψιν ὁ κόμης Ἀνδρέας καὶ ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ, ὅστις, καθὰ πιστεύεται ἐνταῦθα, προσπαθεῖ νὰ θέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας ὡς κέντρον τῆς τριπλῆς συμμαχίας τὴν διαιτησίαν καὶ ἀπόφασιν τοῦ ὅλου ζητήματος τὸ ὅποιον οὔτε ἡ ἐξαντλουμένη Ρωσία, οὔτε ἡ διεστῶτα συμφέροντα ἀντιπροσωπεύουσα Αὐстроουγγρία δύνανται νὰ λύσωσι κατὰ βούλησιν. Ἐπομένως ἡ ἀγγλικὴ πολιτικὴ καιροφυλακτεῖ πάντοτε ὅπως εὐκαιρίας καταλλήλου τυχοῦσης, προτείνῃ αὐτῇ πρώτη τὴν μεσολάβησιν της.

Ἡ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν γραμματεία ἐδημοσίευσεν διὰ τῶν ἐφημερίδων νέαν ἔκθεσιν τοῦ κ. Layard ἐκτραγωδοῦντος τὰ δεινὰ τῶν ἐκ Βουλγαρίας προσφύγων καὶ ἐπικαλουμένου τὴν βοήθειαν τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ κοινοῦ. Εὐχαρίστως λίαν παρατηρεῖ τις ὅτι ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ γίνεται εὐφρόνως μνεῖα τῆς προθύμου συνδρομῆς, ἣν οἱ Ἕλληνες παρέσχον τοῖς φυγάσιν, ἀσθενοῦσι καὶ πεινῶσι γυναικοπαῖδοις. Ἐδῶ δέ, ἐν Λονδίνῳ καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἀγγλίαν ἐνεργοῦνται δραστηρίως συνεισφοραὶ ὑπὲρ τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν φυγάδων Τούρκων καὶ ὑπάρχουσιν ἤδη κατηρητισμένοι καὶ μετὰ ζήλου ἐργαζόμενοι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον χωρισταὶ 5 ἐπιτροπαί. Ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ οἱ εὐαριθμοὶ φίλοι τῶν Ῥώσων δὲν μένουσιν ἄργοι, ἀλλὰ συνέστησαν ἐταιρίαν ὑπὲρ τῶν Ῥώσων τραυματιῶν καὶ ἱκανῶν ἤδη διακεκριμένων φιλελευθέρων ἀνδρῶν τὰς ὑπογραφὰς συνέλεξαν. Οὕτω ἡ Ἀγγλία ἐν πάσῃ περιπτώσει δύναται νὰ ἐπιδείξῃ τὰς ὑπὲρ ἑκατέρου τῶν διαμαχομένων μερῶν φιланθρωπικὰς αὐτῆς προσπάθειας.

ΤΗΛΕΓΡΑΦΗΜΑΤΑ (Πρακτορεῖον Havas).

Κ/ΠΟΛΙΣ 3/13, ὥρα 9,40 μ. μ. — Οἱ Ῥωμάνοι ἀπώλεσαν ὁκτὼ κανόνια ἐν Πλεύνῃ.

Τηλεγράφημα χθεσινὸν τοῦ Μεχμέτ Ἀλῆ λέγει ὅτι 32 τάγματα ρωσικὰ μετὰ ἱππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ ἐνίκησαν καὶ ἀπεκρούσθησαν εἰς τὸ Σινάν.

Χρηματιστήριον. — Μετ. Λαυρ. 62,50.

ΠΑΡΙΣΙΟΙ 4/16, ὥρα 40, 40 μ. μ. — Οἱ πρὸ τῆς Πλεύνης Ῥώσοι ἀπέκρουσαν τὴν 1/13 τρέχοντος τοῦς Τούρκους κατὰ τὴν προσβολὴν τῆς Γριβίτσας.

Αἱ ἀπώλειαι τῶν Ῥώσων ἐν ταῖς τελευταῖαις μάχαῖς ἀναβαίνουσιν εἰς 1200 ἀνδρας.

Ὁ Μεχμέδ Ἀλῆ πασᾶς ἀνήγγειλε μάχην ἀποβᾶσαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων.

(Πρακτορεῖον Reuter)

ΠΕΡΕΔΙΝ (ρωσικὸν στραταρχεῖον) 3/13 ὥρα 10 μ. μ. — Ἡ 11 μεραρχία τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ ἐξεκένωσε τὸ Τύρνοβον ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν 12 καὶ 13 πρὸς τὸ μέρος τῆς Βιέλας.

Κ/ΠΟΛΙΣ 3/13, ὥρα 11 μ. μ. — Κατὰ τηλεγράφημα ληφθὲν ἐκ τοῦ σερασκεράτου, ἐν Σίπκα ἐξακολουθεῖ ἡ κανονιοβολία.

(Πρακτορεῖον Stéphanopoli)

ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΝ 3/13. — Ὁ στρατὸς τοῦ Τσάρεβιτς μετ' ἀλλεπαλλήλους φονικὰς καὶ ἀτυχεῖς μάχας, εὐρέθῃ ἡναγκασμένος νὰ ὀπισθοχωρήσῃ πέραν τοῦ Ὑάντρα.

ΠΑΡΙΣΙΟΙ 3/13. — Διὰ διατάγματος δημοσιευθέντος ἐν τῇ «Ἐπισήμῳ Ἐφημερίδι», ἡμέρα ἐνάρξεως τῶν ἐκλογῶν ὁρίσθη ἡ 2/14 ὁκτωβρίου. Πολλοὶ ἐκ τῶν μετριοφρόνων προσέρχονται εἰς τὸν στρατάρχην.

Κ/ΠΟΛΙΣ 3/13. — Αἱ τελευταῖαι συναφθεῖσαι πρὸ τῆς Πλεύνας μάχαι οὐδεμίαν ἔσχον ὀριστικὴν ἔκβασιν. Ἐν τούτοις τὰ ἐκ τοῦ τουρκικοῦ στραταρχείου τηλεγραφήματα ἀγγέλλουσιν ὅτι οἱ Τούρκοι ἀνέκτισαν τὰς ἀρτί ἀλωθείσας ὑπὸ τῶν Ῥώσων θέσεις.

ΛΟΝΔΙΝΟΝ 3/13. — Τὸ ναυαρχεῖον διέταξε τὴν προμήθειαν τριᾶκοντα νέων τορπιλλιοφόρων. Μεγάλῃ σύγκρουσις πλοίων ἐγένετο, πνιγόντων 94 ἀνδρῶν. — Αἱ ἐκ τοῦ θαλάτρου τοῦ πολέμου εἰδήσεις εἶναι εὐνοϊκαὶ μᾶλλον τοῖς Τούρκοις.

ΠΑΡΙΣΙΟΙ 3/13. — Ὁ στρατάρχης ἀφίκετο εἰς Angoulême. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἐξεφώνησε λόγον ὅμοιον κατ' οὐσίαν πρὸς τοὺς ἄλλους μέχρι τοῦδε ἐκφωνηθέντας ὑπ' αὐτοῦ.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Κατήθον χθὲς ἐκ Τατάρου οἱ βασιλεῖς ἵνα παραστῶσιν εἰς τὴν κηδείαν τοῦ Κανάρη.

— Ἡ ἐνταῦθα παρεπιδημοῦσα κόμησσα Danneskiöle Jonsie διωρίσθη κυρία τῆς Αὐλῆς τῆς Α. Β. Γ. τῆς πριγκηπίσσης συζύγου τοῦ διαδόχου τῆς Δανίας. Ἀναχωρεῖ δὲ διὰ Κοπενάγην μετὰ 15 ἡμέρας.

— Διωρίσθησαν ἀντεισηγηταὶ παρὰ τοῖς στρατοδικεῖσις ὁ λοχαγὸς τοῦ 7 συντάγματος τοῦ πεζικοῦ κ. Μιλτ. Κλάδος καὶ ὁ λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ τέως παρὰ τῷ ὀπλοστασίῳ κ. Δημήτριος Κλίμακας.

— Ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ ἐπισήμῳ ἐφημερίδι τῆς κυβερνήσεως βασιλικὸν διάταγμα, δι' οὗ συμφώνως πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς βουλῆς ψηφισθέντα ἐσχάτως νόμον τίθεται ἐν ἰσχύει ὁ νόμος περὶ καταδιώξεως τῆς ληστείας. Ὁ χρόνος τῆς ἰσχύος τοῦ εἰρημένου νόμου ὁρίζεται εἰς μῆνας ὁκτὼ ἀρχόμενος ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διατάγματος.

— Ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ «Εὐνομίᾳ» τῆς Λαμίας τὰ ἐπόμενα.

«Τὴν 59 λήξαντος καὶ περὶ τὴν 8ην ἐσπερινῇ ὥρᾳ ἐν Στενῷ, θέσει, μεταξύ τῶν χωρίων Λιανοκλαδίου καὶ Ζέλης κειμένη, 10 ἐνοπλοὶ ἄγνωστοι, συλλαβόντες περὶ τοὺς 20 ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει μας ἐκ τῆς ἐμποροπανηγύρεως ἐπιστρεφόντων χωρικῶν, ἀφῆρσαν παρ' αὐτῶν ὑπὲρ τὰς διαχιλίας δραχμάς, ἃς μετ' ἐκταῦν ἔφερον, πληρώσαντες ἐλαφρῶς κατὰ τὴν ἀριστερὰν παρεῖαν διὰ γαταχνίου τὸν συμπλοκὴν μας κ. Μαρούλην ἀποπειραθέντα νὰ διαφύγῃ τῶν χειρῶν τῶν. Τὴν ἐπιστάτην τῆς ἀποτροπῆς πράξεως μεταδόντες πρὸς περαιτέρω ἐπιτοπίους ἀνακρίσεις ὁ ἀντεισηγητὴς κ. Δημήτριος Κόπουλος καὶ ὁ ἀνακριτὴς κ. Μανδραπύλας κατώρθωσαν νὰ συλλάβωσι δύο τῶν συμμοριτῶν, ἐλπίζεται δὲ καὶ ἡ ταχέια τῶν λοιπῶν σύλληψις.»

— Τὴν 15 ἰσταμένου γενήσεται ἡ κλήρωσις τῶν ἐλλήνων δανείων τῶν 4 καὶ 25 ἑκατομμυρίων φρεγκῶν.